

LIBRIS

We know
books

Tito Colliander

**CALEA
ASCETILOR**

Traducere din limba suedeză și notele
de Părintele Dan Bădulescu

PREȘANIA

INTRODUCERE

Este știut că nu se poate învăța Credința Bisericii Ortodoxe de Răsărit printr-un studiu intelectual, ci numai prin trăire. Aceasta se găsește nu în știința teologiei, ci în dumnezeieștile slujbe, în chilia călugărului, în rugăciunea unei femei simple, în moartea nepregetată a mucenicului, îndeobște în tot ceea ce trăiește. Nu te poți apropia de ea fiind în afară, ci doar fiind înăuntru.

Biserica însăși este conștientă de limitele actului de definire. Viața de credință nu se poate închide în formule. Potrivit înțelegerii ortodoxe, creștinătatea este viețuire, nu o învățătură. Catehezele și mărturisirile de credință au fost numite „scorneli” de către papistași, mai mult smintitoare decât ziditoare. Singurele documente vrednice de crezare pe care se bizuie credința ortodoxă sunt *Biblia*, textele Sfintelor Slujbe, lucrările Sfintilor Părinți, precum și hotărârile celor Șapte Sinoade Ecumenice – mărturie deplină, o dată pentru totdeauna.

De aceea, prezentarea credinței și a ființei Bisericii Ortodoxe de Răsărit nu poate fi decât una relativă. De la început, un asemenea lucru ar trebui să fie înțeles ca o

formulare scrisă a concepției unei anume persoane, cu referire la anumite linii directoare din credința ortodoxă, și ca urmare, limitată. Ca întreg, Ortodoxia rămâne cu neputință de a fi definită sau descrisă, acest fapt fiind una dintre inevitabilele caracteristici de bază ale sale. Nădăjduiesc ca cititorul să aibă neîncetat în minte acest lucru.

SCRIPTURA

„La început a făcut Domnul cerul și pământul” /Facerea 1, 1/: o unitate încheată, o sinteză: duh și materie. Cerul fiind îngerii, întreg tărâmul îngeresc, și constituie Biserica nevăzută, cerească și duhovnicească.

Biserica pământească nu poate fi concepută fără de cea cerească, iar cea cerească fără de cea pământească. Biserica cerească este modelul primar al celei pământești: îngerii sunt frații noștri. Ei nu ne sunt vrăjmași, ci sunt de partea noastră; împreună cu ei cântăm noi cântarea nesfârșită a laudei – *Sfânt, sfânt, sfânt...* – și împreună cu ei sărbătorim noi dumnezeiasca Liturghie. Pentru că hrana îngerilor este pâinea cea cerească: contemplația lui Dumnezeu.

Biserica a venit pe pământ odată cu Adam. Din preaplinul iubirii, și din *libera Sa* voire a făcut Domnul pe om după chipul Său, așadar cu libertatea voirii. De îndată ce omul, faptură nou-creată, a intrat de *bunăvoie* în corul îngerilor ca să cânte aceeași cântare, s-a întrupat și Biserica duhovnicească. Biserica a primit să fie parte văzută și parte nevăzută: duh și materie. Grădina Raiului este casa dintâi a Bisericii.

Căderea în păcat a fost o întinare. Omul s-a întors de la lumină, de la iubire, de la viață: de la Dumnezeu. Urmarea pentru el a fost așadar întunericul, păcatul, moartea. Sufletul lui s-a rănit, vrerea i s-a întinat. În locul domniei celor cerești, a prins putere peste el țărâna. A început să orbecăie pe un pământ blestemat.

Dar felul firii sale, după chipul Domnului, nu l-a părăsit de tot. S-a tot stricat, s-a tot dărâmat, dar a rămas ca o lege din adânc, o temelie din această fire. Și tot așa, vrerea omului, cu puțința de a desluși între bune și rele, a rămas. Și cu ea a rămas și cinstea omului.

Păcatul l-a îndepărtat pe om de Dumnezeu, dar nu și pe Dumnezeu de om. Legătura lui Dumnezeu cu omul nu s-a schimbat. El este Dragostea: este veșnic și neschimbător. Și în locul credinței și al dragostei pe care omul le-a pierdut, i-a dat nădejdea.

În nădejde a tot trăit omul până acum, nădejdea îl ține. De-a lungul întregului Legământ al vremilor Vechi, Dumnezeu îl sprijină, îl crește și îi arată drumul: îngerii sunt trimiși cu dinadinsul să coboare și înfăptuiesc astfel acea scară întru totul dreaptă de la pământ la cer. Ființa omenească slobodă s-a stricat, și pe aceasta o vrea Dumnezeu tămăduită iarăși din preaplinul iubirii.

De la El răsare Mântuitorul și lucrarea mântuitoare în semne, chipuri și profeții mereu noi: așa ne ține El să tragem nădejde. Arca lui Noe și scara lui Iacob, povestea vieții lui Iosif, stâlpul cel de nor și șarpele de aramă, poarta templului lui Iezechiel, cei trei tineri în cuptor și

multe altele, toate caută fără de preget la lucrarea mântuitoare de la capăt. Legământul Vechi îl cuprinde pe cel Nou pe de-a-ntregul; la împlinirea timpului se ajunge la miezul lucrurilor. Dumnezeu și omul se vor uni din nou, cerul și pământul vor fi iarăși una: duh și trup: cele două firi ale lui Hristos într-un singur ipostas. „Și Cuvântul trup S-a făcut...” /Ioan 1, 14/ Dumnezeu adevărat și om adevărat, Hristos a înmânat oamenilor voia lui Dumnezeu. I-a dat chip văzut. Am văzut slava Lui: în trupul Lui omenesc, în porumbelul care s-a pogorât peste El, în lumina de pe Muntele Taborului, în pâinea și vinul luate și văzute cu ochii... Nu doar că a știut și a cunoscut cele lumesti, pe cele văzute, ci le-a și sfințit. Cu învierea trupului Său a stricat hotarul dintre viață și moarte; cu înălțarea trupului Său la Cer a unit El în chip văzut Cerul și pământul.

Dar chiar dacă ne-am lipsit de prezența Sa pe pământ, totuși El nu ne-a părăsit nici ca duh și nici ca trup. În chip de limbi de foc cu totul văzute, a împărțit El Duhul cel chezășuit, asupra Apostolilor. Nu precum unor fețe despărțite, ci în îngemănare de dragoste și bunăvoință, ca adunare la rugăciune, (Ecclesia, Biserica) au luat aceștia dovada văzută a venirii Mângâietorului. A fost întâmplare o singură dată petrecută și care nu se mai repetă. Și de atunci trăiește și lucrează Duhul Adevărului, și prin Duhul, Tatăl și Fiul, în Biserică și prin Biserică. În Biserica de pe pământ Își săvârșește Hristos viața pământească: Biserica este trupul Său.

Prin punerea mâinilor au dat Apostolii mai departe acea stare deosebită pe care au primit-o de la Duhul; dar totodată au primit sarcina de a propovădui *Evanghelia*, și chiar și pe aceasta au dat-o mai departe. La început, au purces la aceasta prin viu grai. Dar mai apoi, tradiția grăită a luat chipul cărții: evanghelii, epistolii și descoperiri s-au înscris în cărți. Multă vreme cele povestite și cele scrise au mers mână-n mână. Apoi s-a îndepărtat tot ce nu se potrivea cu conștiința Bisericii. Și în fine, după trei sute de ani, Biserica păzită de chiar Duhul, a alcătuit *Sfânta Scriptură*: după canon. Fără de canon nu avem *Biblie*, fără de Biserică nu avem canon; un adevăr repetat!

La urma urmei, nu am avea nevoie musai de *Scriptură*. Dar întrucât avem un trup, înseamnă că avem nevoie de ea. *Biblia*, în întregime, este rodul lucrării trupului cu duhul împreună, al lui Dumnezeu cu oamenii, este o lucrare a Bisericii: o expresie văzută a cuprinsului ei. În *Scriptură* Biserica găsește tocmai adevărurile care îi dau viață, și pe care le înțelege ca pe cea mai mare comoară a sa. *Biblia* este cu alte cuvinte ivită din chiar inima noastră, pentru că noi alcătuim Biserica. Purtăm în noi și păcatul strămoșesc și rătăcirea prin pustie și izbăvirea.

Pentru creștinătatea ortodoxă, *Biblia* este izvorul cel sfânt, nemuritor și de neînlocuit al Adevărului: Adevărul cel dezvăluit de Dumnezeu și pus în literă. De la prima până la ultima pagină este vorba despre Adevăr și Viață: despre Hristos. Așadar, nu despre adevărul geologic, istoric sau științific, ci despre Adevărul Duhului cel atotcuprin-

zător: Adevărul Domnului și al nostru, „tainele mântuirii.” Acesta ne-a fost dat „spre învățătură.” /Romani 15, 4/

Hristos nu a lăsat nici fotocopii, nici stenograme, ci mai mult decât atât, o Biserică vie, trăitoare. Biserica l-a păstrat cuvântul, dar – în afară de câteva expresii – nu în graiul pe care El Însuși l-a vorbit, ci în tălmăcire, adică luând alt chip. Și tabloul vieții Lui și faptele Sale nu sunt predate nouă în proces-verbal amănunțit, ci la mână-a-doua și a treia, „așa cum ni le-au lăsat cei ce le-au văzut de la început.” /Luca 1, 2/ Așa se cade înțelepciunii, că litera omoară, dar duhul dă viață, zice Domnul.

Duhul nu e legat de nume, locuri sau de șirul anilor. El este viață. Și chiar *dacă* nu Moise ar fi scris cele dintâi cărți,¹ *dacă* epistolele lui Petru nu ar fi chiar de la acesta, și *Evanghelia după Ioan* nu ar fi scrisă chiar de el, acestea sunt lucruri cu greutate mai mică. Scrierile acestea nu pierd din autoritate sau autenticitate din această cauză. „Sunt din Biserică, și pentru Biserică este de ajuns.” (Homiakov)

Orice ortodox citește *Biblia* cu de la sine voie, pe limba lui. Dar cu firească smerenie, el își dă seama că judecarea faptelor după a sa cugetare pătimasă nu îi e de bună îndrumare: de aceea este nevoie de o privire mult mai cuprinzătoare, de experiențe acumulate, și, mai mult de toate – de sfințenie: de curăția inimii, care te face să-L vezi pe Dumnezeu. Și acest lucru, muritorul de rând nu îndrăznește să creadă a-l avea. /cf. Fapte 8, 30-31/

¹ În Suedia primele cărți ale *Vechiului Legământ* sunt cunoscute încă din școală sub denumirea de *Cărțile lui Moise*.

Dacă, în calitate de individ, omul nu deține acest lucru, îl are totuși în calitate de membru al Bisericii, – un mădular din trupul Domnului Hristos. În această postură omul are parte de experiența de viață adunată a Bisericii, lumina ei deslușitoare, în integritate și curăție: de *Sfânta Tradiție*. În măsura în care omul o urmează, în gând și faptă, și el poate să devină vas al înțelepciunii ei.

Biblia nu este, cu alte cuvinte, singura sursă de adevăruri a Bisericii. Cuvântul viu este mai vechi decât cel scris și trăiește în continuare odată cu cele scrise. Înainte ca tot ceea ce a făcut și a spus Iisus să apuce să fie consemnat, cuvintele și faptele Sale nu s-au pierdut. Apostolii au dat îndrumările lor nu numai în scris, dar și prin viu grai /cf. 2 Tesaloniceni 2, 15/ iar Biserica a fost îndemnată să țină seama de aceste învățături. Și așa a și făcut. Aceasta este *Sfânta Tradiție*, care trăiește în continuare în Biserică, din neam în neam.

Scriptura și *Sfânta Tradiție* țin una de alta și se sprijină reciproc. *Tradiția* dă viață celor scrise, este plămânul său. Fără acesta, *Scriptura* ar fi moartă: un obiect de disecție anatomică. Cele două nu se pot rupe una de alta. Până la urmă, *Scriptura* este o tradiție scrisă iar *Sfânta Tradiție* este o scriere trăită. Iar *Scriptura*, *Tradiția* și *Fapta* nu sunt decât un întreg: Hristos Cel în veci viu.

Hristos este Adevărul, „același și ieri, și azi și în veci.” /Evrei 13, 8/ El este dat odată pentru totdeauna, de neșters. Dar noi Îl vedem doar o clipită, întunecat, „ca în ghicitură.” Cu toate acestea, ni s-a dăruit nouă acest lucru, să

vedem tot mai limpede: Cel Ce nu ni S-a dezvăluit în prima evanghelie, S-a făcut deslușit în ultima dintre ele: abia aici auzim despre Cuvânt, abia aici, pentru prima dată, strigă Toma, cu toate necredințele sale topite: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” /Ioan 20, 28/

Așa a decurs. Adevărul s-a descoperit, fald cu fald, după cum singuri ne-am copt și l-am putut primi cu bună vrere. După cum apostolii și bătrânii (presbyteroi), împreună cu întreaga adunare s-au strâns în Ierusalim pentru ca, în adunarea iubirii, să se hotărască dacă trebuie să se taie împrejur, /cf. Fapte 15, 1-15/ tot așa s-au adunat în continuare, urmașii Apostolilor, episcopii asupra cărora s-au pus mâinile celor dintâi, presviterii, adică preoții, ca și întreaga suflare, pentru a hotărî împreună lucruri importante pentru viața Bisericii. A fost mereu vorba de a urma Adevărul instituit de Duhul. Faptul că acest lucru s-a întâmplat, în ciuda tuturor împotririlor, ține de aceea că Biserica nu a fost niciodată lăsată doar în seama celor lumești, a celor omenești.

Firea omenească, după voința sa, joacă mereu câte o festă nouă în istoria Bisericii. Între acestea putem vedea: bucuria stăpânirii și a puterii, lăcomia și fanatismul. Dar, prin norul gros de fum, josnicii și sânge, răzbat totuși razele Adevărului: hotărârile Sinoadelor – cuprinsul întregii creștinătăți.

Sinoadele au preluat sarcina de a păstra și a stabili *Tradiția* scrisă și orală, au dat formă scrisă adevărilor care doar prin Biserica întreagă se pot concepe, prin aduna-